

11. KHK, Yasa ve Yönetmelikler Hakkında Yapılan Çalışmalar

2008 yılında hazırlanan Cumhurbaşkanı talimatıyla hazırlanan Devlet Denetleme Kurulu denetleme raporu sonrasında, kuruluş ve görevleri KHK ile belirlenen Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na tanınan sınırsız yetkilerle, başta yerel yönetimler ve meslek örgütleri olmak üzere, kurum ve kuruluşların çalışma alanlarına açıkça müdahale edilmiştir. Anılan devlet denetleme raporunda, *“Meslek kuruluşu olarak üyelerinin taleplerinin/çıkarlarının karşılanması/korunması amacı ile kamu tüzel kişiliği kimliğiyle belli yönlerden kamu yararının gözetilmesi amacı arasındaki çelişki; söz konusu kuruluşların faaliyetlerini ve devletle olan ilişki niteliğini de belirlemektedir. Nitekim, Devletin idari ve mali denetim yetkisinin merkezi idare kuruluşlarınca öngörüldüğü şekliyle kullanılmaması ve meslek kuruluşlarının da kendilerine tanınan idari ve mali özerkliği sınırsız bir bağımsızlık olarak algılayarak ideolojik/politik organizasyonlar gibi hareket etmeleri kamuoyu ve meslek mensupları tarafından da eleştirilmektedir”* (s. 756) denilerek meslek odalarından duyulan rahatsızlık dile getirilmiştir.

Aynı raporun öneriler bölümünde yer alan *“Raporda ayrıntılı olarak yer verilen tespit ve değerlendirmeler ile tartışmalar/ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak; ‘Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşu’ statüsünün yeniden irdelenmesi ve bu doğrultuda kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına ilişkin Anayasa'nın 135. Maddesi'nin yeniden düzenlenmesi”* ifadesi yapılan yasal düzenlemelerin yol göstericisi olmuştur.

Bu kapsamda, kent yağması üzerinden sürdürülmekte olan rant ekonomisi ve bu ekonomiden medet umanlar, yağmaya karşı TMMOB'yi ve bağlı meslek odalarını ciddi bir tehdit olarak görmüştür. Bu tehdit karşısında, kuruluş ve görevleri KHK ile belirlenen Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na tanınan sınırsız yetkilerle, başta yerel yönetimler ve meslek örgütleri olmak üzere, kurum ve kuruluşların çalışma alanlarına açıkça müdahale edilmiştir.

Bu müdahalelerin bazıları;

- 1) Kamuya ait ya da özel mülkiyete konu olan her türlü alanda plan yapma,
- 2) Özel proje alanlarında her ölçekte plan yapma,
- 3) Belediyelerin elinde bulunan il sınırları içindeki yapılaşmaya ilişkin mevzuat oluşturma, planlama, yapı ruhsatı ve iskân belgesi verme,
- 4) Bakanlar Kurulu kararıyla riskli alan ilan edilen yerlerde her ölçekte planlama ve ruhsatlandırma,

5) Bakanlık bünyesinde oluşturulan Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğüne verilen yetki ile de TMMOB mevzuatı ve TMMOB'ye bağlı mimar, mühendis ve şehir plancılarının meslek alanlarını düzenleme şeklinde sıralanabilir.

Bu yasalar içerisinde en çok tartışılan Dönüşüm Alanları Hakkındaki Kanun Tasarısı; 2011 Van depremi sonrası bazı değişikliklerle 31 Mayıs 2012 tarihinde 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun ve ardından 4 Ağustos 2012 tarih 28374 sayılı *Resmî Gazete*'de ve bunun devamında Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanunun Uygulama Yönetmeliği 15 Aralık 2012 tarih 28498 sayılı *Resmî Gazete*'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 13 Eylül 2012 tarih 28410 sayılı *Resmî Gazete*'de yayımlanan Dönüşüm Projeleri Özel Hesabı Gelir, Harcama, Kredi ve Kaynak Aktarımı Yönetmeliği ile de finansal detaylar tanımlanmıştır.

Yukarıda özet olarak açıklanan başlıklar nedeniyle çalışma dönemimizin büyük bir bölümünü, kent ve mesleğimizi içinden çıkılmaz kaos ortamına sürükleyen yasa, yönetmelik ve KHK'ler ile ilgili olarak oda merkezimiz ve TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu ile birlikte yürütülen mücadele ve çalışmalar kapsamıştır. Yapı Denetimi Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Taslağı hakkında şubemizin görüşü için bkz. 11.2.1. Ek 1.

11.1. Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği

3 Nisan 2012 tarihinde *Resmî Gazete*'de yayımlanan "bürokrasinin azaltılması ve işlemlerin basitleştirilmesine yönelik Başbakanlık, bakanlıklar ve bazı bağlı ve ilgili kuruluşlar ve üniversitelere ait 84 adet yönetmelikte" bazı düzenlemeler yapılması kapsamında Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliğinde değişiklikle *Sicil Durum Belgesi* yerine *Oda Kayıt Örneği* getirildi.

14 Nisan 2012'de *Oda Kayıt Örneği* kaldırılarak *taahhütname* getirildi

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü tarafından 25 Nisan 2012 tarihinde uygulamaya yönelik genelge yayımlandı.

1 Haziran 2013'te Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliğinde telif haklarımıza yönelik değişiklik yapıldı

2 Ağustos 2013'te 3194 sayılı İmar Kanununda değişiklik yapıldı

Mesleğimizi ve meslektaşlarımızı ilgilendiren yönetmelikler ve yapı denetim kanun taslağı hakkında çalışma yapmak üzere komisyon kuruldu. Yasa taslağı ve yönetmelik değişikleri konusunda meslektaşlarımızı bilgilendirmek, gelişmeleri birlikte değerlendirmek ve ortak görüş oluşu oluşturmak amacı ile 26.05.2012 tarihinde Karaköy binamızda mesleki dayanışma toplantısı yapıldı.

Açılış konuşmalarını Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi Yönetim Kurulu Başkanı Prof. Dr. Deniz İncedayı ile Mimarlar Odası Merkez Yönetim Kurulu Başkanı Eyüp Muhcu'nun yaptığı toplantıda, Mücella Yapıcı tarafından "Yapı Denetimi Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Taslağı" hakkında bir sunuş yapıldı.

Sunuşun ardından yürütücülüğünü Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi Yönetim Kurulu II. Başkanı Sabri Orcan'ın yaptığı değerlendirme bölümünde Yapı Endüstri Merkezi Yönetim Kurulu Başkanı Doğan Hasol, İstanbul SMD Yönetim Kurulu Başkanı Oğuz Öztuzcu ve Mimar Eser Yağcı, konu hakkındaki görüşlerini içeren birer konuşma yaptılar.

Meslektaşlarımız, yaşanan gelişmeler hakkında görüş ve önerilerini sundular. Konuşmalarda genel olarak, bu sürece karşı verilecek mücadelede meslektaşlarımız arasındaki dayanışmanın güçlendirilmesi için bu tür toplantıların ve etkinliklerin devam etmesinin önemine, tüm meslektaşlarımızın süreç hakkında bilgileneşmesi ve buldukları alanlara bu bilgileri yayması gerektiğine, sürecin tehlikelerini halka anlatmanın biz mimarların görevi olduğuna vurgu yapıldı.

Mimar odası İstanbul Büyükkent Şubesi II. Başkanı Sabri Orcan, Yönetim Kurulu üyesi Ömer Mutlu ve Gazanfer Karlıca, Mimarlar Odası Onur Kurulu üyesi Bülent Ceylan ve Leyla Celep'in katılımı ile Yalova Temsilciliğimizde 15.06.2012 tarihinde mesleki dayanışma toplantısı yapıldı.

Mimar odası İstanbul Büyükkent Şubesi II. Başkanı Sabri Orcan, Yönetim Kurulu üyesi Gazanfer Karlıca, ÇED Danışma Kurulu Sekreteri Mücella Yapıcı ve Leyla Celep'in katılımı ile Kırklareli Temsilciliğimizde 20.06.2012 tarihinde mesleki dayanışma toplantısı yapıldı

Mimar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi II. Başkanı Sabri Orcan, Yönetim Kurulu üyesi Gazanfer Karlıca, ÇED Danışma Kurulu Sekreteri Mücella Yapıcı ve Leyla Celep'in katılımı ile Edirne Temsilciliğimizde 21.06.2012 tarihinde mesleki dayanışma toplantısı yapıldı

İstanbul Büyükkent Şubesi ve Temsilciliklerimizde yapılan mesleki dayanışma toplantıları sonrasında bölgedeki meslektaşlarımızın katkıları ile Gaziosmanpaşa, Bayrampaşa ve Silivri ilçelerinde toplantılar yapıldı.

TC Çevre Şehircilik Bakanlığı tarafından ilçe belediyelere gönderilen genelgeye cevaben 1.6.2012'de mesleki denetimin Anayasa ve meslek alanımızla ilgili mevzuata uygun yürütüldüğünü ve ilgi genelgenin konusu ve kapsamı içinde değerlendirilemeyeceği hususunu ilgili idarelere bir kez daha hatırlatmak ve bu konuda herhangi bir yanlış uygulamaya ve mesleki hak kaybına neden olunmaması için tüm belediyelere ve meslektaşlarımıza yazı gönderildi (Bkz. 11.3.1).

Merkezi idare tarafından yürürlüğe konulan yasa ve yönetmelik değişiklikleri ile Sicil Durum Belgesi zorunluluğunun kaldırılmasından sonra, idarelerce odamıza iletilen yapı ruhsatlarının incelenmesi sonucunda, yüzlerce yetkisiz unvan kullanımı, sahte mimar tespit edilerek ilgili idarelere ve bakanlığa bildirilmiş ve yasal işlem yapılması talep edilmiş, üyelerimizin hak kayıplarının önüne geçilmesi amacıyla yoğun bir çalışma yürütülmüş ve halen yürütülmeye devam edilmektedir.

Yapılan yönetmelik değişiklikleriyle, mimar ve mühendislerin mesleki haklarının iyileştirilmesine yönelik herhangi bir düzenleme getirilmezken, meslek mensuplarının çok büyük bir çoğunluğunun esnek ve güvencesiz çalışma ortamına zemin hazırlanmakta, mimar ve mühendislerin işsizlik ile karşı karşıya kalmasına, meslek odaları dışlanarak yerel yönetim ve odaların eşgüdümlü çalışmalarının yolu kapatılmak suretiyle odalarımızca bugüne kadar gerçekleştirilen sayısız tespitler sonucunda idarelere bildirilen ve yasal işlem başlatılan yetkisiz, sahte unvan kullanımının denetimsiz bir biçimde artmasının yolu açılarak gerek meslek mensupları gerekse halkın mağdur edilmesine neden olunmaktadır. Aynı şekilde 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, 4117 sayılı Edebiyat ve Sanat Eserlerinin Korunmasına Dair Bern Sözleşmesi'nin Kabulüne Dair Kanun ile Anayasamıza aykırı olarak "mimari projeler" in eser olarak kabulü, idarelerde kurulacak "estetik kurul" kararına bırakılmaktadır. *"Bu komisyon tarafından özgün fikir ifade etmediğine karar verilen mimarlık eser ve projelerinin değişikliklerinin ilk müellif dışında farklı bir müellif tarafından hazırlanması*

halinde bütün sorumluluk değişiklik projesini yaptıranlar ve projeyi hazırlayanlarda olmak üzere idarelerce ayrıca ilk müellifin görüşü aranmaz” denilerek meslek mensuplarının müelliflik hakları hukuka aykırı olarak ortadan kaldırılmaktadır. İdarelerin yapı ruhsatı düzenlenmesi sırasında, müelliflerin 5846 sayılı yasadan kaynaklanan haklarını gözetme sorumluluğu kaldırılarak, proje müelliflerinin haklarının gasp edilmesinin yolu açılmıştır.

Yönetmelikle ilgili olarak belediyelere gönderdiğimiz yazı için bkz. 11.2.2. Ek 2.

11.2. Ekler

11.2.1. Ek 1: Yapı Denetimi Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Taslağı Hakkında Şube Görüşü

İktidarın daha önce hazırlığını yaptığı, altyapısını Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu Raporu ile oluşturduğu ve ilk adımını kanun hükmünde kararnameler ile attığı, afetler ve yapılı çevremizdeki olumsuzluklar bahane edilerek, kentlerimizi ve mesleklerimizi ulusal ve uluslararası sermayeye ve iktidar yandaşlarına çıkar sağlama mekanizmasına dönüştürme programının, akıl, hukuk, bilim, insaf ve had (sınır) tanımaz eylemlerinden birisidir.

Bu taslak imar hukukumuzda, kentlerimizi, yaşam alanlarımızı, çevreyi, doğayı ve meslek alanlarımızın dokunulmazlığını koruyacak tüm yasal düzenlemelerin ortadan kaldırılmasına, kent ve yapı üretim sürecinin her aşamasının özelleştirerek tekelleştirilmesine dair yapılan “kanun darbelerinin” en anti demokratik olanlarından birisidir. (Kanımızca bu konudaki son darbe ise hepimizin üzerine fikir birliği bulunan “12 Eylül hukukunun” ortadan kaldırılması meşru talebi de afetler gibi bahane olarak kullanılarak pazarlanmaya çalışılan Anayasa değişikliği ile yapılmaya çalışılacaktır.)

Bu taslak, sosyal hukuk devletinden arta kalan son kalıntıları da kazıma ve kamu idaresinin bütün yetkilerini ve mülklerini sermayeye devretme programını engelsiz ve hızla yürütebilmek adına; Başta odamız olmak üzere TMMOB'nin ve Yerel yönetim kuruluşlarının yetkisizleştirilmesinin, bu amaca yönelik olarak yapılan anti-demokratik baskı ve müdahalelerinin yasallaştırılmasının özü kabahatinden büyük yeni bir hamlesidir.

Zira;

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Yapı Denetimi Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun taslağının gerekçesinde;

(Bakanlığımız yaşanabilir ve sürdürülebilir kentsel ve kırsal çevrelerin oluşturulmasına, nitelikli ve güvenli yapılaşmanın sağlanmasına, marka şehirlerin oluşturulmasına ve uluslararası ortamlarda rekabet edebilir bir meslek ortamının hazırlanmasına ilişkin iş ve işlemleri yürütmek üzere teşkilatlanmıştır) denilmekte ve

“Bu hedefe ulaşılmasında mimarlık ve mühendislik hizmetlerinin önemli bir yer tuttuğu açıktır. Bu hususta özellikle yapıların projelendirmesi, uygulanması ve denetlenmesinde görev alan meslek mensuplarına büyük görevler düşmektedir.

Yapı ve tesisat müteahhitlerimizce gerek uluslararası, gerekse iç piyasada yapım işlerine yönelik olarak önemli başarılar elde edilmesine karşın, diğer mimarlık ve mühendislik hizmetleri noktasında aynı ivmenin yakalanamadığı gözlemlenmekte olup, uluslararası ortamlarda rekabet edilebilirlik ve tanınırlık konusunda eksiklik hissedilmektedir.

Yapı sektöründe dış piyasalarda gösterilen başarının ülkemiz içinde bütün yerleşmelerde aynı ölçüde kendini gösterememesinin nedeninin ülkemizdeki mimarlık ve mühendislik hizmetlerine dair müşavirlik sisteminin sağlıklı bir şekilde kurulamamasından kaynaklandığı değerlendirilmektedir.”

ifadelerine yer verilerek, Türkiye’deki mühendislik ve mimarlık hizmetlerinin başarısız olduğu ön plana çıkarılarak, kurulacak “Teknik Müşavirlik Kuruluşları” ile *bu başarısızlığın önüne geçilebileceği* vurgulanmaktadır.

Sadece bu gerekçeden dahi; bu yasa taslağını hazırlayan ve kaleme alanların ilgilendikleri ve hakkında yasa taslağı hazırlayarak düzenlemeye kalkıştıkları alanlar, bu alanların sorunları ve nedenleri ve de özellikle mimarlık mesleği hakkındaki bilgi ve birikimlerinin son derece yetersiz olduğu, hatta ilgili Bakanlığın kendi bünyesinde hala geçerli olan ulusal ve uluslararası belgelerden dahi haberdar olmadıkları son derece açık bir gerçek olarak ortaya çıkmaktadır.

Ayrıca yasa tasarısında ve gerekçesinde kullanılan dil ve bazı teknik ifadeler ve çelişkiler de bu yasa tasarısının sipariş üzerine kaleme alındığını; ve asıl maksadının; ekonomik politikasını kentsel rant üzerine ve kamusal ve özerk olması gereken her alanın

özelleştirilmesine ve yatırımcının karını arttıracak şekilde hizmet verir hale getirilmesine odaklanmış olan iktidarın, içine düştüğü ekonomik kriz ve açmazlarına kısa vadeli çözümler bulabilmek adına ilgi sahasına giren her alanı hiçbir kurum ve kural tanımadan “*sırça dükkanına giren fil*” yöntemiyle düzenlemeye kalkışmak olduğunu göstermektedir.

Bakanlık asıl kuruluş gerekçesini ve muradını bu yasa tasarısı ile yeniden ve lafi dolandırmadan açıkça ortaya koymuş ve yasallaştırmaya çalışmaktadır.

Oysaki Çevre ve Şehircilik Bakanlığının kuruluş ve görevleri ile ilgili 644 ve 648 sayılı KHK’larda; TMMOB ve meslek odalarını yok etme girişimleri “... *Bakanlığın görev alanına giren konularla ilgili olarak mimarlık ve mühendislik **meslek kuruluşlarına ilişkin mevzuatı hazırlamak ve bunları denetlemek***” cümlesi içine kamuoyuna sunulmuştu.

Ve bu durum dahi, açıkça TMMOB ve odaların anayasal ve yasal dayanaklarına aykırı olduğu kadar;

Adı geçen KHK’ların dayandırıldığı yetki kanununun ilgili KHK’lar için öngördüğü kapsamın sadece “memurlar, işçiler ve sözleşmeli personel ile diğer kamu görevlilerin atanma, nakil, görevlendirme, seçilme, terfi, yükselme, görevden alınma ve emekliye sevk edilme usul ve esaslarına ilişkin hükümlerinde yapılacak değişiklik ve yeni düzenlemeleri” olduğu gerekçesi ile açıkça yetki ve sebep açısından hukuka aykırılık taşımakta idi.

Şimdi ise ilgili yasa tasarısında bakanlık görevi olarak direkt olarak meslek alanlarının düzenlenmesinden bahsedilmekte, meslek kuruluşlarının adı bile anılmamakta, bu şekilde KHK’ların yarattığı hukuksal garabet çözümlenmeye çalışılmakta, asıl gaye adeta itiraf edilmektedir.

Ancak bütün bunlar yapılırken bakanlığın yaptığı çok önemli bir “*gaf*” hakkında ilgili bakanlığın ciddi bir şekilde uyarılması ve mesleğimiz ve meslek kuruluşumuz hakkındaki evrensel kuralların hatırlanılması gerekmektedir.

Öncelikle ilgili bakanlık ve bu yasa tasarısını hazırlayanlar bilmelidir ki;

Ülkemiz, birçok kültüre kaynaklık etmiş ve birçok kültürü buluşturmuş bir mimarlıklar ülkesidir. İnsanlık tarihin var oluşundan bu yana yüzyıllarca sürüp giden uygarlıkların ülkemiz topraklarında bıraktığı silinmez izler, son elli yıldır gelip geçen iktidarlarının bütün

aymazca tahribatlarına karşı hâlâ gözler önündedir. Anadolu, birçok yerleşme kültürünün yeşerdiği büyük bir kaynaktır.

Ülkemiz doğal tarihi arkeolojik zenginliğinin yanı sıra büyük bir mimarlık birikimine de sahiptir. Mimarlık, tarihimizde başarılı örneklerle sahip olduğumuz en önemli sanat dallarından biridir. Cumhuriyetimizin ilk yıllarındaki çağdaşlaşma serüveninin bir yansıması olarak planlama ve mimarlık uygulamaları, o günkü koşullar içinde öncü deneyimler kazanabilmiştir. Ancak 1950’li yıllardan itibaren seçilen bağımlı kalkınma politikalarının etkisiyle yaşanan kentlere göç sürecinde kentlileşme hızı, kentleşme hızına ayak uyduramamış; plansızlık, kaçak yapılaşma, gecekondulaşma süreci, bir kimlik kaybı içinde kentsel dokunun, tarihsel mirasın ve doğal çevrenin bozulmasına neden olmuştur. Bu sorunlar, tutarsız siyasal yaklaşımlarla birleşerek daha da büyümüştür, büyümektedir.

Sonuç olarak; mimarlık ve mühendislikten yoksun yapılaşmaya yol açılmış; sonuçta yitirilen insani, kentsel, doğal ve tarihsel değerler olmuştur.

Ayrıca bu durum, bütün ulusal ve uluslararası belge ve araştırmalarla, merkezi ve yerel yönetimler tarafından düzenlenen şuralarla, özellikle de Şehircilik ve Çevre Bakanlığının sitesinde hâlâ yayımlanmakta bulunan *2010-2023 yılları için ön görülen Kentges Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı* ile kesinlik kazanmışken;

“Ülkemiz içinde bütün yerleşmelerdeki sorunların nedeninin ülkemizdeki mimarlık ve mühendislik hizmetlerine dair müşavirlik sisteminin sağlıklı bir şekilde kurulamamasından kaynaklandığı” gibi bir değerlendirme ve bu değerlendirme sonucu ülkemizdeki kamu ve özel alanda yürütülen bütün mühendislik ve mimarlık eylemini sermayenin emrine ve insafına bırakılması,

*Öncelikle bakanlığın kendi araştırmaları ve strateji belgelerinden dahi haberdar olmadığını veya **kamu adına kendisine verilen düzenleme yetkisini kötüye kullandığını** göstermektedir.*

Tüm dünyaya ilan edilen bu belgelerdeki önemli saptama ve stratejilerden birisi de sağlıklı, güvenli ve çağdaş yaşam alanlarına ulaşılması, nitelikli kentsel yaşam çevrelerinin oluşturulabilmesi için kentsel mekân ve yapı projelerinin elde edilmesi sürecinin tasarım yarışmaları, katılımcı proje geliştirme süreçleri gibi mekanizmaların uygulanması, bu amaçla merkezi ve yerel yönetimlerin, meslek odaları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapması önerisidir.

Belgenin tümünde meslek alanı ile ilgili düzenlemelerin sorumlusu olarak meslek odaları anılmıştır.

Kaldı ki, sanayi öncesi toplumlarda dahi, mesleki etik ve denetimin meslek mensupları tarafından yapıldığı son derece sistematik bir yapıya sahip olan “ahilik” ve “lonca” sistemleri bulunmaktadır. Aynı meslek dalından olan ustaların ve esnafın bir araya gelerek kendi ustalık ve kalfalık sınavlarını yapması yapı geleneğinin korunması, sonraki nesillere aktarılması aralarındaki hukuksal sorunların çözülmesi, mesleki kuralların konuluşu, ücretlerin dengelenmesi, kalitesiz üretimin engellenmesi gibi konularda tek yetkili kuruluşlar idi.

Türkiye’de meslek kuruluşları ilk kez 1. Cumhuriyet Döneminde (1924-1961) çıkarılan ilgili kanunlarla düzenlenmiştir. Meslek kuruluşları ilk kez 1961 Anayasasının 122. maddesinde “Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşu” başlığı altında düzenlenmiştir. Açığıdır ki meslek kuruluşlarının, Anayasa ve diğer kamu hukuku mevzuatı içerisinde birer kamu kuruluşu olarak düzenlenmesi, bu kuruluşlara kamusal açıdan verilen önem nedeniyle “kamu yararı aleyhine gelişmelere yol açabilecek özel hukuk çerçevesinden” çıkarılıp kamu hukukunun kural ve usulleriyle yönetilmesi tercih edilmiştir.

Bugün yaşanan bu yasa tasarısı değişikliği ile bu tercihin ne denli doğru ve yerinde olduğu bir kez daha görülmektedir. İlgili KHK’lar, afet yasası vb ve devamı niteliğinde olan konumuz olan yasa tasarısı bu açıdan Anayasaya da aykırılık taşımaktadır.

Siyasal iktidar, bütün tarihsel geçmişe, dünyadaki gelişmelere, evrensel meslek kuram ve kurallarına ve hatta benimsenmiş olan liberal politikaların serbest rekabet ilkesine de aykırı olarak, odaların demokratik ve mesleki haklarını kullanmasını engellemek, gerek özel gerekse kamuda çalışan mimar ve mühendislerin mesleki çıkarları ve kamu yararı doğrultusunda örgütlenmesini engelleyerek yeni bir kölelik düzeninde sermayenin emrine terk etmek için her yolu denemektedir.

Uygar ülke ölçütleri ve demokrasi ile bağdaşmayan, hukuka, Anayasa’ya ve ilgili yasalara açıkça aykırı olan bu çağdışı anlayışın ürünü olan gelişmeler; küresel sömürü, rant ve çıkar politikalarının engelsiz yaşama geçirilmesi için meslek alanlarının ve meslektaşların tasarım ve çalışma özgürlüklerine, özellikle genç mimar ve mühendislerin geleceklerine ipotek konulması anlamına gelmektedir.

Esasen ilgili bakanlık sağlıklı ve çağdaş kentler yerine asıl niyetinin “marka kentlere” kavuşmak olduğu da söylemek gafletinde bulunmuştur. Biraz araştırma yapıldığında marka kentlerin yaratılma amacının sadece yeni yatırımcılara güven vermek üzere yerleşme alanlarımızın ticari bir meta gibi sunulmasına dair eylem ve projeler den ibaret olduğu ortaya çıkacaktır. Esasen tüm dünyada marka şehirler ticaret örgütleri tarafından örgütlenmektedirler.

Özellikle mimarlar, mesleki faaliyetlerini mimarlık mesleğinin EVRENSEL NİTELİĞİ ve ETİĞİ NEDENİYLE yaşam alanlarını pazarlanacak bir meta gibi göyerek gerçekleştiremezler.

Bu yasa taslağı ile kurulması öngörülen “Teknik Müşavirlik Kuruluşları”na bakanlıkça verilen izin belgesine bağlı olarak etüt, proje ve yapı denetimi işlerini yapabilme, bu işlerin yanı sıra müellif veya müelliflik kuruluşu görevleri olarak tanımlanan “her türlü harita, plan, etüt, rapor, zemin etüt raporu, proje, arazi ve arsa düzenleme, ifraz, tevhit, kentsel tasarım, proje geliştirme, yapıda güçlendirme, enerji verimliliği ve kullanım amacı değişikliği için rapor ve proje hazırlanması, keşif, metraj, araştırma, geliştirme ve bu alanlarda danışmanlık gibi mimarlık ve mühendislik hizmetlerini, yapılarda risk ve hasar tespiti, yıkım raporunun hazırlanması ve yıkım işlerinin denetimi, bünyesinde hizmet alımı ile turizm uzmanı çalıştırmak suretiyle âtıl konut sertifikası vererek mevcut yapıları turizme kazandırma, ihale, şartname, sözleşme hazırlığına ilişkin iş ve işlemleri yapabilme, bu konularda yurtdışında da faaliyet gösterebilme” yetkisi verilmekte ve “nama yazılı ödenmiş sermayelerinin yarısından fazlası mesleki yetkinliği haiz denetçi mimar, mühendis” olmak koşulu ile “Teknik Müşavirlik Kuruluşu” kurabilmek mümkün olmaktadır.

Teknik Müşavirlik Kuruluşları'nın yapabileceği görevler dikkate alındığında tüm mimarlık ve mühendislik hizmetlerinin tek bir çatı altında toplanması öngörülmekte, böylelikle mimarlık mesleğinin “serbest meslek” olma özelliği ortadan kaldırılmaktadır. Müelliflik dahi bireysel olma özelliğini yitirebilecek şekilde müelliflik kuruluşu adı altında tüzel kişiliğe dönüştürülmektedir. Sermaye sahibi herhangi bir vatandaş yanına mimar veya mühendis almak kaydıyla “Teknik Müşavirlik Kuruluşu” kurabilecektir.

Bunun sonucu olarak da mimarlık meslek alanı tamamen sermayenin eline geçecek ve sermayenin kontrolü altında gelişecektir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın yetkin bulunduğu

mimar ve mühendisler ancak çalışma olanağı bulabilecek, kuruluşuna izin verdiği teknik müşavirlik kuruluşları da TOKİ'nin taşeronluğunu yaparak meslek ortamını etik değerler ve kamu yararını korumadan yoksun olarak düzenleyeceklerdir. Bunun sonucu olarak da mimar, mühendis ve şehir plancıları sermayeye ve iktidara hizmet veren ücretli çalışan haline dönüşecektir.

Mimar, mühendis ve şehir plancıları, sermayenin hâkim olduğu, kâr elde etme kaygısı içinde olan ticari yapıdaki hizmet kuruluşu olan teknik müşavirlik kuruluşlarının birer kölesi haline geleceklerdir. Yasa taslağında yer alan "...müteahhitlerden SGK temiz kâğıdı istenmeyecektir" koşulu, tehlike sınıfı yüksek işkolu olan inşaatta çalışanların sosyal güvenlikten yoksun bırakılması anlamını taşımakta olup, bu da çalışanların haklarının ellerinden alınacağına bir örneğini oluşturmaktadır. "Yapı müteahhidinin veya parsel malikinin veya hissedarlarından veya ortaklarından veya yöneticilerinden birinin mimar veya mühendis veya bu fıkradaki esaslara göre teknik eleman olması halinde ayrıca şantiye şefi aranmaz" koşulu da mimar ve mühendislerin şantiye şefliği üstlenme şanslarını da ortadan kaldıracaktır.

Sonuç olarak, serbest meslek faaliyetinde bulunan mimari büro sahibi, kamuda veya özel sektörde, yapı denetim kuruluşunda, şantiye şefi olarak ücretli ve diğer alanlarda çalışan tüm mimarlar "Teknik Müşavirlik Yasa Tasarısı"nın yasalaşması ile meslek ortamlarını kaybetmekle karşı karşıya kalacaklardır.

Ayrıca "Tasarının ilgili maddeleriyle yatırımın bulunduğu ilde denetimi gerçekleştirecek yeterli nitelikte ve sayıda elemanı bulunmayan kamu kurum ve kuruluşlarının yapılarının denetimi işlerinin teknik müşavirlik kuruluşlarına yaptırılması mecburîdir" ve "Herhangi bir ilde Bakanlıkça denetim izin belgesi verilmiş teknik müşavirlik kuruluşu veya şubesi bulunmaması halinde, o ildeki yapıların bu Kanun'a göre denetimi, yapı sahibinin talebi üzerine Bakanlığın taşra teşkilâtınca gerçekleştirilebilir ve denetim hizmeti bedeli Bakanlık bünyesinde bulunan döner sermaye işletmesinin hesabına yatırılır" denilmiştir. Bu maddelere ilaveten teknik müşavirlik kuruluşlarının şube açma olanağı da sağlanmıştır. Yasa taslağı genelinde "İdare ve Bakanlığın taşra teşkilâtı" şeklinde tanımlanan kamu idaresi tanımlarından bakanlığın iktidara yandaş olmayan bütün yerel yönetimlerin de yetkilerini ellerinden alacağını ve kamu idaresinin teknik eleman istihdamını ortadan kaldırarak bütün yapım sürecinin denetlenmesini sermayenin hâkim olduğu teknik müşavirlik kuruluşlarına aktaracağını göstermektedir.

Sonuç olarak, bu yasa tasarısı ilgili olarak TMMOB ve odamız ekseninde, sadece ilgili ulusal düzeyde değil uluslararası örgütler düzeyinde de ciddi kampanyalar düzenlenmeli ve kamu, serbest, akademisyen ve öğrenci ayrımı yapmadan tüm üyelerimiz ve kamuoyu bilgilendirilerek bu yasa tasarısına karşı mücadele süreci başlatılmalıdır.

Bunu başarabilmek için öncelikle örgütümüzün ve TMMOB'nin güven, dayanışma ve güç birliği içerisinde olması ön koşuldur.

Saygılarımızla...

11.2.2. Ek 2: Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği Hakkında Belediyelere Gönderdiğimiz Yazı

01.06.2012 / 2012.06.28348

TC Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na

Özellikle meslektaşlarımızın mesleki ve özlük haklarının ve meslek alanımızın ileride telafisi mümkün olmayacak zararlar almasına neden olabilecek ve yanlış anlaşılmalara yol açabilecek bir tarzda kaleme alınan bir genelgenin yayınlandığı ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından bu genelge uyarınca yayınlanan bir yazının ilgili Belediyelere ve bazı Belediyeler tarafından da üyelerimize gönderildiği görülmektedir.

Bu genelgede, yapı ruhsatı düzenlemeye yetkili idarelerce ruhsat sürecinin kısaltılabilmesi adına;

Proje müellifleri, fenni mesuller veya yapı denetim kuruluşunun denetçi mimar ve mühendisleri için ***daha önceki mevzuatta da zorunlu olmayan meslek odası incelemesi, vizesi vb işlemler yapılmayacak, ayrıca bu doğrultuda sicil durum belgesi istenmeyecek ve projelerin meslek odasınca vizelenmesi talep edilmeyecek***, mimar ve mühendislerden yönetmelik eki taahhütname istenecektir. Elektrik, telefon ve doğalgaz tesisat projelerinin ilgili kurumunca onaylanması haricinde, projeler ruhsat düzenlemeye yetkili idare onayı ve proje müellifinin imza ve parafı dışında, ***“mevzuat uyarınca da zorunluluk arz etmediğinden meslek odaları dahil hiçbir kurum veya kuruluşça inceleme yapılmayacak ve vizelenmeyecektir”*** denilmektedir.

Bilindiği gibi, TC Anayasası ve 6235 sayılı TMMOB Kanunu uyarınca Türkiye’de mimarlık ve mühendislik meslekleri mensupları, mesleklerinin icrasını iktiza ettiren işlerle meşgul olabilmeleri için ihtisasına uygun bir odaya kaydolmak ve azalık vasfını muhafaza etmek mecburiyetindedirler.

Kamu kurumu ve kuruluşları ile iktisadi devlet teşekkülleri ve kamu iktisadi kuruluşlarında asli ve sürekli olarak çalışan mühendislik ve mimarlık meslekleri mensuplarının meslek ve ihtisaslarıyla ilgili odaya girmeleri isteklerine bağlıdır. Ancak bunlar, görevlerinin gereği olan işleri yaparken, mesleki bakımdan, **odaya kayıtlı meslektaşlarının yetkileriyle haklarına sahip ve onların ödevleriyle yükümlüdürler.**

TMMOB Mimarlar Odası TC Anayasası’nın 135. maddesine dayanılarak kurulmuş kamu kurumu niteliğindeki bir meslek kuruluşu olup, kamu tüzel kişiliğini haizdir.

Anayasa’nın 135. maddesi kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını şöyle tanımlamaktadır:

*“Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları, belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, **mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleriyle ve halkla ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadı ile kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüzel kişilikleridir.**”*

6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu 2. maddesinde **“meslek mensuplarının, müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleriyle ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplinini ve ahlâkını korumak için gerekli gördüğü bütün teşebbüs ve faaliyetlerde bulunmak, meslekle ilgili bütün mevzuatı normları, fennî şartnameleri incelemek ve bunlar hakkında görüş ve düşünceleri ilgililere bildirmek”** odaların kuruluş amaçları arasındadır.

Ayrıca gerek Anayasa’nın 135. maddesi, gerekse 6235 sayılı TMMOB Kanunu gereğince **“Mesleğin ve meslek mensuplarının kamu yararı doğrultusunda gelişimi, birbirleriyle ve halkla olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güvenin hakim kılınması vb...”** amaçları doğrultusunda **“mesleğin doğru uygulanmasının sağlanması, mimarlık/mühendislik meslek**

alanlarındaki hizmetlerde, kamunun can ve mal güvenliğinin sağlanması ve korunmasına yönelik denetim ve gözetimlerde bulunulması, hizmetin mimar/mühendis tarafından yapılmadığının denetlenmesi, haksız rekabetin önlenmesi....” gibi konular da TMMOB ve bağlı odalarının görev ve yetkisindedir.

Bu çerçevede kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşunun ilgili yasaların verdiği yetki ile amaçlar çerçevesinde hazırlayıp *Resmî Gazete*'de yayımlamak suretiyle yürürlüğe girmiş olan yönetmeliklerinde yer alan kurallar hukuka uygun ve icrai nitelikte hukuk kurallarıdır. Dolayısıyla bu kuralların kamu görevlileri tarafından uygulanmasının kendilerine yüklenen görevin yerine getirilmesi olarak kabul edilmesi gerektiği tartışmasıdır.

Mimarlar Odası bu yönetmelik hükümlerine göre “**Mimarlık hizmetlerinin; kamu yararını gözetmek, haksız rekabeti engellemek, meslek etiğini ve eser sahibi mimarın 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundan gelen haklarını korumak**” amaçlarıyla “mesleki denetim uygulamasını” yürütür.

Yönetmeliğin 15. maddesinde mimarların görev, hak ve sorumlulukları belirtilirken;

*Mimarların, Yönetmelik kapsamına giren tüm serbest mimarlık hizmetlerini Mimarlar Odasının mesleki denetimine sunmakla yükümlü oldukları, **Mimarın bu yükümlülüğünün iş sahibinin, ilgili idarenin, inşaat ve kullanma izni veren mercilerin Mimarlar Odası mesleki denetimini istememesi durumunda da ortadan kalkmayacağı;** Mimarın kendisine tanınmış görev, hak ve sorumluluklarının Mimarlar Odası dışında başka bir kuruluş tarafından sınırlanamayacağı ve kısıtlanamayacağı son derece açıktır.*

Tüm bu anayasal ve hukuksal gerekçeler ile;

Geri dönüşü mümkün olmayacak hukuksal ve mesleki sakıncalara neden olmamak üzere, mesleki denetim mevzuatının Anayasa ve meslek alanımızla ilgili hukukla yürütüldüğünü ve ilgi genelgenin konusu ve kapsamı içinde değerlendirilemeyeceği hususunu ilgili idarelere bir kez daha hatırlatmayı ve bu konuda herhangi bir yanlış uygulamaya ve mesleki hak kaybına neden olunmaması için tüm meslektaşlarımıza hatırlatma yapmayı bir görev sayıyoruz.

Bilgi alınmasını ve gereğini önemle dileriz.

Saygılarımızla,

*TMMOB Mimarlar Odası
İstanbul Büyükkent Şubesi
Yönetim Kurulu*

Dağıtım:

- Büyükşehir Belediye Başkanlığı
- İlçe Belediye Başkanlıkları
- Boğaziçi İmar
- İstanbul Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüğü